

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра публічного управління та адміністрування

Красій М.О.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

*Методичні вказівки для підготовки до
практичних занять*

*для студентів I курсу
ступеня вищої освіти «бакалавр»*

*Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»*

Івано-Франківськ
2020

УДК 342

К 78

*Рекомендовано до друку методичною радою
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
(протокол № 4 від 03.07.2020 р.)*

Рецензенти:

О. Ю. Петечел, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

М. П. Баран, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Красій М. О.

К 78 Конституційне право: методичні вказівки для підготовки до практичних занять. Івано-Франківськ ІФНТУНГ, 2020. 37 с.

МВ 02070855-16066-2020

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Інституту гуманітарної підготовки та державного управління Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу та призначені для практичних занять з дисципліни «Конституційне право». У методичних вказівках коротко описано на що студент має звернути увагу при вивченні теми, що виносяться студентам на практичне заняття. Окрім того визначено найважливіші питання для самоконтролю та обговорення, до кожної теми наведено ситуаційні задачі. Подано перелік нормативних актів та літератури.

Методичні вказівки призначено для студентів ступеня вищої освіти «бакалавр» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

УДК 342

© Красій М.О., 2020

© Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Практичні заняття з дисципліни «Конституційне право» проводяться з метою закріплення теоретичних знань, опрацюванні законодавства і доктринальних напрацювань. Практичні заняття розвивають уміння логічно мислити і застосовувати отримані знання на практиці.

На практичних заняттях студенти повинні продемонструвати свій рівень оволодіння матеріалом та вміння працювати з рекомендованою літературою.

Практичне заняття, як правило розпочинається, з короткого викладу основних теоретичних положень, що стосуються відповідної теми. Після цього студенти розкривають зміст винесених на розгляд питань згідно плану практичного заняття.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочою програмою для засвоєння студентом матеріалу, який виноситься на підсумковий контроль разом із навчальним матеріалом, який відпрацьовувався під час проведення навчальних занять.

Навчальний час, відведений для аудиторної роботи студента, визначається навчальним планом, відповідно до часу відведеного для вивчення конкретної дисципліни. Співвідношення обсягів аудиторних занять, самостійної й індивідуальної роботи студентів визначається з урахуванням специфіки та змісту конкретної навчальної дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети – реалізації освітньо-професійної програми.

Зміст аудиторної роботи над конкретною навчальною дисципліною визначається робочою навчальною програмою – та методичними вказівками викладача.

Підготовка до практичного заняття може включати:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації;
- систематизацію вивченого раніше матеріалу;
- опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей;
- підготовку та оформлення схем, таблиць, графіків, діаграм тощо.

До заняття також можуть відноситися творчі й індивідуальні навчально-дослідні завдання:

- дослідження практичних ситуацій;
- підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми з елементами наукового дослідження та його презентація;
- написання есе;

- складання і розв'язування задач;
- розробка моделей, явищ і процесів;
- анотація опрацьованої додаткової літератури;
- розробка і розв'язування тестових завдань;
- порівняльна характеристика вивчених явищ, процесів тощо;
- анотація прочитаної літератури з елементами науково-дослідної роботи;
- пошук в комп'ютерних мережах додаткового навчального матеріалу до запропонованих викладачем тем;
- збір інформації та ознайомлення із зарубіжним досвідом, що стосується певної навчальної проблеми.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен демонструвати такі **результати навчання:**

- використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства;
- знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування;
- знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування;
- розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень;
- уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Однією з форм навчальних занять є практичне заняття. Практичне заняття – це навчальне заняття, під час якого для студентів організовується аналіз окремих теоретичних положень з дисципліни «Конституційне право», формуються навички і вміння їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформульованих завдань. Основними завданнями практичного заняття є: поглиблення та уточнення знань, здобутих на лекціях і в процесі самостійної роботи; нагромадження первинного досвіду з організації роботи та техніки управління; оволодіння початковими навичками роботи з нормативними документами.

Структурно практичне заняття включає попередній контроль знань, навичок і вмінь студентів; формулювання загальної проблеми та її обговорення за участю студентів; розв'язання задач та їх обговорення.

Перш, ніж приступити до розв'язання задачі, необхідно визначити, яких конституційно-правових відносин вона стосується, вивчити відповідну навчально-методичну літературу, необхідні нормативно-правові акти.

Відповіді на поставлені в задачі питання повинні бути повними та обґрунтованими. Необхідно не лише вказати на можливі порушення норм чинного законодавства, а й визначити наслідки такого порушення і засоби захисту порушених прав. При цьому варто посилатися на конкретні статті, пункти нормативно-правових актів.

Під час розв'язання задач студенти мають керуватися наведеним нижче алгоритмом. Вирішення правового спору здійснюється в три етапи:

I етап – з'ясувальна частина;

II етап – підготовча частина;

III етап – письмова частина.

Перший етап – з'ясувальна частина – полягає у такому: з'ясування спірних обставин або тих, що порушують права чи інтереси держави, осіб; кваліфікація всіх обставин відповідно до норм чинного законодавства; попереднє вирішення проблеми відповідно до чинного законодавства.

Другий етап – підготовча частина – складається з таких дій: встановлення порядку захисту порушених прав чи інтересів (конституційно-правова відповідальність); встановлення форми захисту (позовна заява, скарга, заява тощо).

Третій етап – письмова частина – полягає у викладенні розв'язання. Письмова відповідь має містити: вказівку на суть порушеного права чи інтересу, у тому числі наводяться необхідні розрахунки (якщо умова задачі дозволяє це зробити); мотивування власної позиції (при викладенні суті спору є обов'язковим), тобто посилення на нормативно-правові акти, які регулюють спірні відносини та вирішують спір по суті. При цьому потрібно враховувати положення щодо юридичної сили та дії нормативно-правових актів у часі та просторі; попередній висновок за кожним порушенням права чи інтересу; загальний висновок, який подається наприкінці відповіді.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Назва модуля, теми	Практичні заняття, год.		Форми контролю
	денна	заочна	
Модуль 1. Конституційні принципи.	10	2	Модульна контрольна робота, екзамен
Тема 1. Конституційне право – провідна галузь національного права України.	2		
Тема 2. Конституція – Основний Закон держави і суспільства.	2	2	
Тема 3. Конституційний лад України.	4		
Тема 4. Народне волевиявлення в Україні.	2		
Модуль 2. Права людини.	10	2	Модульна контрольна робота, екзамен
Тема 5. Основи правового статусу особи в Україні.	6	2	
Тема 6. Громадянство України.	4		
Модуль 3. Розподіл влади.	18	2	Модульна контрольна робота, екзамен
Тема 7. Конституційна система державних органів України.	2		
Тема 8. Законодавча влада в Україні.	4	2	
Тема 9. Президент України.	4		
Тема 10. Виконавча влада в Україні.	4		
Тема 11. Судова влада в Україні.	4		
Всього	38	6	

МОДУЛЬ I. КОНСТИТУЦІЙНІ ПРИНЦИПИ

Практичне заняття № 1 (2 год.)

Тема. Конституційне право – провідна галузь національного права України.

Методичні зауваження

При вивченні теми необхідно звернути увагу на визначення поняття, предмет і метод галузі конституційного права України. Тому вивчення цієї теми слід почати з поняття – «конституційне право». Потрібно визначити предмет галузі, структуру предмета галузі, а також визначити провідне місце галузі конституційного права серед інших галузей права. Необхідно розкрити поняття науки конституційного права, метод науки та навести класифікацію функцій науки конституційного права. Крім того, визначаючи політико-правові цінності в науці конституційного права, необхідно приділити увагу основним методам науки конституційного права. Для чіткого уявлення про вітчизняну науку конституційного права слід розглянути основні джерела науки конституційного права, до яких відносяться праці вітчизняних і зарубіжних вчених, що безпосередньо або опосередковано стосуються проблем, пов'язаних з предметом науки конституційного права, а також правові акти як чинні, так і ті, що втратили чинність, що містять конституційно-правові норми.

Питання для обговорення:

1. Поняття, предмет і метод галузі конституційного права України.
2. Система галузі конституційного права України.
3. Конституційно-правові норми: поняття та види.
4. Конституційно-правові відносини: суб'єкти, об'єкти, зміст.
5. Конституційно-правова відповідальність та її особливості.
6. Джерела галузі конституційного права.

Питання для самоконтролю:

1. Які суспільні відносини складають предмет конституційного права як галузі права?
2. У чому особливості конституційно-правових відносин?
3. В чому полягає структуроутворююча роль конституційного права в правовій системі України?
4. Які суб'єкти уповноважені розглядати справи про конституційні делікти?

Практичні завдання:

1. Зобразіть схематично, що відображає та закріплює конституційне право?
2. Встановіть у випадку виникнення колізій між нижче наведеними правовими актами, якому з них повинна надаватися переважна сила при їх практичному застосуванні та чому? Свої міркування аргументуйте:

а) Постанова Кабінету Міністрів України та Наказ Міністерства оборони України;

б) Закон України та Кодекс адміністративного судочинства України;

в) Розпорядження Голови обласної державної адміністрації та Рішення обласної ради;

г) Постанова Верховної Ради України та Указ Президента України;

г) Закон України 1996 року та Закон України 2017 року;

д) Міжнародний договір, який ратифікований Законом України та Закон України;

е) Розпорядження Президента України та Указ Президента України;

є) Конституція України та Міжнародний договір, який ратифікований Законом України;

ж) Рішення Конституційного Суду України та Рішення Європейського суду з прав людини;

з) Декрет Кабінету Міністрів України та Постанова Кабінету Міністрів України.

3. Встановіть із нижче наведених нормативно-правових актів, які з них та у якому порядку: 1) втрачають чинність; 2) скасовуються; 3) зупиняються у дії; 4) визнаються неконституційними; 5) визнаються незаконними?

а) Постанова Верховної Ради України;

б) Указ Президента України;

в) Декрет Кабінету Міністрів України;

г) Рішення місцевої ради;

г) Постанова Кабінету Міністрів України;

д) Закон України;

е) Розпорядження Голови місцевої державної адміністрації;

є) Конституція України;

ж) Постанова Центральної виборчої комісії;

з) Постанова Національного банку України.

Нормативні акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>

3. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 № 1543-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>

4. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24.08.1991 № 1427-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>

5. Декларація прав національностей України від 1.11.1991 № 1771-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>

6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

7. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 р. № 322-VІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

Рекомендована література: 6, 7, 9, 10, 16, 17, 58, 59.

Практичне заняття № 2 (2 год.)

Тема. Конституція – Основний Закон держави і суспільства.

Методичні зауваження

При вивченні цієї теми потрібно зазначити, що Конституція України як правовий акт має найвищу юридичну силу в державі. Необхідно розглянути основні етапи розвитку світового та вітчизняного конституціоналізму. При цьому потрібно визначити послідовність розвитку конституційного процесу в Україні. При вивченні особливостей механізму дії конституції потрібно зауважити на тому, що він полягає саме в перетворенні, втіленні конституційних норм у фактичній діяльності організацій, органів, посадових осіб і громадян. Розкриваючи склад Конституції України, перш за все необхідно приділити увагу її частинам. Для чіткого уявлення про конституційну реформу в Україні слід приділити увагу становленню Конституції України, визначити основні етапи новітнього конституційного процесу в Україні.

Питання для обговорення:

1. Поняття конституції, її сутність та функції. Класифікація конституцій.
2. Структура Конституції України.
3. Конституціоналізм в Україні: зародження та основні етапи.
4. Новітній етап конституційного розвитку України.
5. Внесення змін до Конституції України.
6. Юридичні властивості та правова охорона Конституції України.

Питання для самоконтролю:

1. Що зазначено в Декларації про державний суверенітет України прийнятій Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 року?
2. Охарактеризуйте основні етапи конституційного процесу в Україні.

Практичні завдання:

1. У Верховну Раду України внесений законопроект про зміни до розділу I Конституції України. Законопроект внесений від імені 226 народних депутатів України.

Чи повинна Верховна Рада України розглядати цей законопроект?

2. Не зібравши необхідну кількість голосів народних депутатів України для зміни Конституції України, деякі депутати поставили питання про зміну Конституції України через всеукраїнський референдум.

Чи є така вимога законною?

3. Вирішіть юридичне рівняння користуючись наведеними нижче позначеннями букв для отримання кількості розділів Конституції України, внесення змін до яких затверджується на всеукраїнському референдумі. Завдання виконується письмово:

$$\frac{(a + b + c) - d}{(p + x) - (y - z)}$$

a – мінімальна кількість народних депутатів України, необхідна для подання до Верховної Ради України законопроекту «Про внесення змін до ст. 72 Конституції України»;

b – кількість суб'єктів, які наділені правом внесення змін до Розділу III Конституції України;

c – кількість розділів Конституції України, які мають лише дві статті;

d – мінімальна кількість народних депутатів України, необхідна для попереднього схвалення законопроекту «Про внесення змін до статей 85, 103, 106, 114 та 118 Конституції України»;

p – номер останньої статті Конституції України;

x – номер останнього розділу Конституції України;

y – мінімальна кількість народних депутатів України, яка необхідна для прийняття змін до Конституції України;

z – мінімальна кількість народних депутатів України, необхідна для подання до Верховної Ради України законопроекту «Про внесення змін до ст. 133 Конституції України».

Нормативні акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>

3. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 № 1543-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>

4. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24.08.1991 № 1427-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>

5. Декларація прав національностей України від 1.11.1991 № 1771-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>

Рекомендована література: 6, 7, 8, 9, 10, 20, 22, 23, 58, 59.

Практичне заняття № 3-4 (4 год.)

Тема. Конституційний лад України.

Методичні зауваження

Вивчаючи дану тему, особливу увагу студентам слід приділити поняттю «конституційний лад України», визначити при цьому його зміст. Необхідно розкрити поняття «громадянське суспільство» і «правова держава» з погляду конституційної науки, розглянути структуру та інститути громадянського суспільства. Варто звернути увагу на роль, місце та основні функції держави в системі конституційного ладу. Зазначити ознаки демократичної правової держави та її співвідношення з громадянським суспільством.

Для чіткого уявлення про сучасний стан конституційного ладу слід приділити увагу сучасному етапу формування громадянського суспільства та правової держави в Україні

Питання для обговорення:

1. Поняття конституційного ладу і його співвідношення з державним ладом.
2. Засади конституційного ладу в Україні.
3. Народ – єдине джерело влади в Україні.
4. Форми здійснення народовладдя в Україні
5. Конституційне закріплення форми правління Української держави.
6. Форма державного територіального устрою України.
7. Характеристики України як конституційної держави.

Питання для самоконтролю:

1. Визначити ознаки, які властиві демократичній правовій державі.
2. Охарактеризуйте гарантії конституційного ладу України.

3. Як співвідносяться поняття «конституційний лад», «правова держава», «громадянське суспільство»?

Практичні завдання:

1. У країні Х введено посаду президент, яка за конституцією передається у спадок.

Чи є така країна президентською республікою?

2. За ставленням до прав людини в конкретній державі виділяють два підходи: гуманістичний – «держава для людини» та етатичний – «людина для держави». Виходячи зі ст. 3 Конституції України, визначте, який підхід конституційно закріплений в Україні.

3. Прочитавши Розділ 1 Конституції України, зобразіть схематично структуру інституту «Засади конституційного ладу України».

Нормативні акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>

2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>

3. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 № 1543-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>

4. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24.08.1991 № 1427-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>

5. Декларація прав національностей України від 1.11.1991 № 1771-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>

Рекомендована література: 6, 7, 8, 9, 10, 16, 17, 58, 59, 60, 61, 62.

Практичне заняття № 5 (2 год.)

Тема. Народне волевиявлення в Україні.

Методичні зауваження

При вивченні теми необхідно взяти до уваги, що Конституція України вперше визнала не лише належність влади народу, тобто володіння політичною владою як його природне право мати владу, а і право реалізувати цю владу.

Надзвичайно важливою передумовою та визначальною ознакою демократичної, правової держави, якою Україну проголошено на конституційному рівні, є проведення періодичних, вільних виборів, сутність яких полягає в оновленні складу представницьких органів публічної влади та

зміні виборчих посадових осіб на основі демократичних процедур. Вивчаючи дану тему спочатку необхідно дати визначення поняття «пряме народовладдя», а саме поняття «вибори», «виборче право» і «виборча система». Бажано на конкретних прикладах довести, чим вибори відрізняються від призначення на посаду. Дати визначення поняття «вибори легітимують владу». Охарактеризувати основні форми безпосередньої демократії в Україні. Студент, опрацьовуючи дану тему, повинен дійти висновку, що сутність безпосередньої демократії найповніше виявляється в її принципах як основних засадах її здійснення.

Питання для обговорення:

1. Поняття та види виборів.
2. Поняття та принцип виборчого права.
3. Виборчий процес.
4. Поняття і види референдумів.

Питання для самоконтролю:

1. З яких питань законодавство не допускає проведення референдумів?
2. Які нормативні акти передбачають відповідальність за порушення виборчого законодавства?

Практичні завдання:

1. Зобразіть схематично види референдумів за українським законодавством.

2. Запропонуйте питання, які ви вважаєте варто було б винести на всеукраїнський чи місцевий референдуми. Сформулюйте питання таким чином, щоб в одному випадку референдум вважався консультативним, а в іншому – імперативним.

3. Громадянин Іванов у день виборів Президента України перебував у службовому відрядженні, де звернувся до виборчої комісії з проханням надати можливість проголосувати не за місцем своєї реєстрації.

Чи повинна виборча комісія видати бюлетень?

4. У зв'язку з від'їздом за кордон громадянин України Іваненко видав довіреність громадянину України Петренку на право голосування замість нього на виборах Президента України.

Як слід вчинити дільничній виборчій комісії?

5. У день виборів Президента України громадянин Іваненко, звернувшись до дільничної виборчої комісії не виявив свого прізвища в списках виборців. У зв'язку з цим, він надіслав письмову заяву голові дільничної виборчої комісії з проханням внести його до списків.

Які дії повинен вчинити голова дільничної виборчої комісії?

Нормативні акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20>
3. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30.06.2004 № 1932-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-15>
4. Про Державний реєстр виборців: Закон України від 22.02.2007 № 698-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-16>

Рекомендована література: 6, 7, 8, 24, 42, 43, 44, 45.

МОДУЛЬ 2. ПРАВА ЛЮДИНИ.

Практичне заняття № 6-7 (4 год.)

Тема. Основи правового статусу особи в Україні.

Методичні зауваження

Розглядаючи питання даної теми, перш за все необхідно вивчити поняття, структуру та конституційні принципи правового статусу людини та громадянина в Україні. Класифікацію конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні. Систему гарантій конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні. Роль міжнародних актів в регулюванні конституційних прав, свобод та обов'язків в Україні. Конституційно-правові засади статусу іноземних громадян, осіб без громадянства та біженців в Україні.

Питання для обговорення:

1. Поняття та принципи правового статусу людини і громадянина в Україні.
2. Поняття і юридична природа конституційних прав і свобод людини і громадянина.
3. Конституційні обов'язки людини і громадянина.
4. Особисті права та свободи людини і громадянина в Україні.
5. Політичні права і свободи людини і громадянина.
6. Соціально-економічні та культурні права людини і громадянина.
7. Гарантії реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні.
8. Права та свободи людини і громадянина в умовах надзвичайної ситуації, воєнного та надзвичайного стану.

9. Забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.
10. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні.
11. Правове закріплення статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту в Україні.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає зміст ліберальної концепції прав людини?
2. Розмежуйте поняття «міграція», «імміграція», «еміграція».
3. Чи гарантує Україна комплекс загальнолюдських прав та свобод особам, що не мають громадянства України, але перебувають на її території?

Практичні завдання:

1. Невиліковний онкологічно хворий Зав'ялов перебуваючи у Хоспісі, звернувся до лікаря з проханням ввести йому спеціальний медичний препарат, який призведе до його смерті. Своє клопотання Зав'ялов пояснив постійним неймовірним болем по всьому тілу, який викликаний онкологічною хворобою. Після письмового підтвердження, що дані дії виконуються лікарем за бажанням хворого, медичний працівник погодився це зробити та ввів у організм Зав'ялова спеціальний знеболювальний медичний препарат, який призвів до його смерті.

Що таке евтаназія, та які Ви можете назвати її форми? Чи було у даному випадку порушено право людини на її життя, гарантоване ст. 27 Конституції України?

2. За участь у студентському страйку студент Іваненко був викликаний до деканату, де йому поставили запитання, зокрема, щодо його партійної належності. Студент відмовився відповідати на питання, оскільки не розумів з якою метою воно було поставлене та наголосив, що це суперечить чинному законодавству. У свою чергу декан зазначив, що його просять відповісти на це запитання виключно з метою складання офіційної звітності на підставі єдиної форми, затвердженої у цьому навчальному закладі, та показав студентові форму, в якій була графа про партійну належність студентів, у тому числі.

Чи мають право студенти брати участь у студентських та інших страйках без дозволу деканату?

3. Сорок п'ять народних депутатів України звернулися з конституційним поданням до Конституційного Суду України про відповідність Конституції України (конституційність) Закону України «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 року № 1682-УІІ. На думку народних депутатів України заходи з очищення влади (люстрації), які мали та продовжують мати місце в Україні, грубо порушують низку важливих гарантій захисту прав і свобод людини та громадянина, які прямо визначені Конституцією України.

Скажіть, будь ласка, які саме гарантії захисту прав і свобод людини та громадянина мали на увазі народні депутати України?

Нормативні акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. Офіційний вісник України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
4. Конвенція про статус біженців від 28 липня 1951 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011
5. Конвенція про статус апатридів. Міжнародний договір від 28 вересня 1954 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232
6. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8.07.2011 № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
7. Про закордонних українців: Закон України від 4.03.2004 № 1582-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-15>
8. Про звернення громадян: Закон України від 2.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>
9. Про імміграцію: Закон України від 7.06.2001 № 2491-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>
10. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
11. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>
12. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18>
13. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>
14. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3.03.1998 №37/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80>
15. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5.04.2001 № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>

Рекомендована література: 6, 7, 8, 16, 26, 27, 34, 36, 46, 47, 57, 60, 61, 62.

Практичне заняття № 8-9 (4 год.)

Тема. Громадянство України.

Методичні зауваження

При підготовці до практичного заняття необхідно визначити основні питання щодо поняття і сутності громадянства, принципів, на яких ґрунтується громадянство України, підстави та форми набуття громадянства України та його припинення, порядок вирішення питань громадянства. Особливо увагу варто приділити визначенню поняття і змісту громадянства України, як одного із найважливіших елементів правового статусу особи та одного із конституційно-правових інститутів, аналізу Українського законодавства з питань громадянства, його відповідності нормам міжнародного права, аналізу правозастосовчої діяльності органів, що вирішують питання громадянства України.

Питання для обговорення:

1. Поняття та зміст громадянства України.
2. Принципи громадянства України.
3. Набуття громадянства України.
4. Припинення громадянства України.
5. Органи, які вирішують справи з питань громадянства України.

Питання для самоконтролю:

1. Яким категоріям осіб українське громадянство не може бути надане, згідно із законодавством України?
2. Які документи засвідчують належність до Українського громадянства?
3. З якого моменту Українське громадянство вважається припиненим?
4. За якими підставами набувається громадянство України?

Практичні завдання:

1. Громадянка України вийшла заміж за громадянина Великобританії. Протягом двох років вони проживають на території України. У них народилася дитина.

За яких умов дитина має право набуття громадянства України? Яким законом слід керуватися при визначенні громадянства дитини? Який орган буде вирішувати питання про громадянство дитини?

2. Співробітниками Державної прикордонної служби України у ході проведення оперативно-розшукових заходів у районі українсько-угорського кордону, було затримано групу нелегальних мігрантів із Китаю. За час підготовки їх видворення за межі України у примусовому порядку, одна із

жінок у пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, розташованого при прикордонній заставі, народила дитину.

Скажіть, будь ласка, чи може дитина, яку народила жінка – нелегальний мігрант на території України набути українського громадянства за народженням?

3. Громадянин США українського походження N, звернувся до комісії з питань громадянства при Президенті України з проханням прийняти його до громадянства України.

Якими нормативними актами необхідно керуватися при вирішенні даного питання? За яких умов громадянину США може бути надано громадянство України? Який порядок вирішення цього питання? Які державні органи України будуть вирішувати дане питання?

4. Консул України у м. Будапешт звернувся до Голови СБУ з інформацією про те, що громадянин України Т. вже більше десяти років постійно проживає в Угорщині і втратив усілякі зв'язки з Україною. При цьому він влаштувався на роботу в органах місцевої влади, а також на громадських засадах виконує обов'язки головного тренера збірної Угорщини з футболу, отримуючи при цьому заробітну плату. Консул вважає, що за таких обставин компетентні органи влади мають прийняти рішення про втрату Т. громадянства України.

Чи є підстави для припинення у Т. громадянства України? Дайте обґрунтовану відповідь та розгорнутий правовий аналіз ситуації.

5. Іноземець Тауер, який шість років потому за контрактом прибув на роботу до м. Києва, вирішив залишитися в Україні та набути українського громадянства. Для цього він звернувся до Головного управління Державної міграційної служби у м. Києві з клопотанням щодо його прийняття до громадянства України. Тауер надав усі необхідні документи до Головного управління Державної міграційної служби у м. Києві, окрім зобов'язання припинити громадянство іноземної держави, та через три місяці був прийнятий до українського громадянства.

Як Ви вважаєте, чому Тауер не подав до Головного управління Державної міграційної служби у м. Києві зобов'язання припинити громадянство іноземної держави?

6. Громадянин України Павленко іммігрував до Ізраїлю для навчання на денній формі в Тель-Авівському університеті на юридичному факультеті. Після третього курсу його згідно розподілу було направлено для стажування на посаді юриста до Військової частини, яка була розміщена у передмісті Тель-Авіва. В українському посольстві в Ізраїлі дізнавшись про даний факт, через Міністерство закордонних справ України було направлено клопотання до Комісії При Президентові України з питань громадянства про оформлення втрати Павленком громадянства України.

Чи були підстави для ініціювання процедури оформлення втрати Павленком громадянства України у даному разі?

Нормативні акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Європейська конвенція про громадянство від 7 листопада 1997 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_004
3. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>
4. Про закордонних українців: Закон України від 4.03.2004 № 1582-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-15>

Рекомендована література: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 33, 34, 37, 38, 39.

МОДУЛЬ 3. РОЗПОДІЛ ВЛАДИ

Практичне заняття №10 (2 год.)

Тема. Конституційна система державних органів України.

Методичні зауваження

Завдання і функції Української держави реалізуються через діяльність відповідних державних органів, правовий статус яких закріплюється в Конституції України, інших нормативно-правових актах. Орган держави – це частина державного механізму. Кожний з них володіє специфічними рисами. Державні органи мають відповідні особливості, специфічні ознаки, за якими вони відрізняються від інших організацій, які є в державі й суспільстві. Усі органи державної влади України у своїй сукупності становлять єдину, цілісну і внутрішньо узгоджену систему, чим забезпечується ефективне функціонування державного механізму в цілому.

Питання для обговорення:

1. Поняття державного органу України і його конституційний статус.
2. Конституційні засади побудови і діяльності органів державної влади України.
3. Конституційна система органів державної влади України.

Питання для самоконтролю:

1. Розмежуйте поняття «державний апарат», «державний механізм», «орган державної влади».

2. Назвіть основні ознаки органу державної влади?
3. Що слід розуміти під компетенцією органу державної влади?

Практичні завдання:

1. Сорок п'ять народних депутатів України виступили перед Верховною Радою України з ініціативою щодо перейменування назви міста Севастополь на Херсонес. Ініціатива була обґрунтована поверненням місту з давньою історією його первинної назви. Парламент, розглянувши подану пропозицію, прийняв більшістю від конституційного складу Постанову «Про перейменування назви міста Севастополь на Херсонес». Верховна Рада Автономної Республіки Крим не погодилась з даним рішенням парламенту та звернулася з конституційним поданням до Конституційного Суду України щодо конституційності вище вказаної Постанови Верховної Ради України.

Скажіть, будь ласка, до повноважень якого органу влади належить перейменування населених пунктів? Яке повинен прийняти рішення Конституційний Суд України у даній справі?

2. На парламентських слуханнях, присвячених удосконаленню системи організації державної влади, народний депутат З. наголосив: що оскільки у ст. 6 Конституції України закріплено, що державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову (а це положення відносять до основ конституційного ладу), то існування в Україні інших органів державної влади Основний Закон не передбачає. Саме тому з метою забезпечення стабільності конституційного ладу України необхідно терміново ліквідувати всі державні органи, які не належать до жодної з гілок державної влади, передбачених ст. 6, передавши їх владні повноваження легітимним органам.

Проаналізуйте таку пропозицію народного депутата. Про які органи влади може йти мова?

3. Класифікуйте за відомими Вам гілками влади нижче наведені органи державної влади. Завдання виконується письмово у формі таблиці або схеми:

- а) Антимонопольний комітет України;
- б) Генеральна прокуратура України;
- в) Державне бюро розслідувань;
- г) Конституційний Суд України;
- г) Верховна Рада України;
- д) Президент України;
- е) Міністерство юстиції України;
- є) Національний банк України;
- ж) Служба безпеки України;
- з) Центральна виборча комісія;
- и) Вища рада правосуддя;
- і) Рахункова палата;

- і) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- й) Кабінет Міністрів України;
- к) Верховний Суд.

Нормативні акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>
3. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
4. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4.04.1995 № 116/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%E2%F0>
5. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9.04.1999 № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
6. Про прокуратуру: Закон України від 14.14.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
7. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

Рекомендована література: 6, 7, 8, 15, 21, 30, 39, 58, 59, 60, 61, 62.

Практичне заняття № 11-12 (4 год.)

Тема. Законодавча влада в Україні.

Методичні зауваження

Необхідно вивчити основоположні питання щодо змісту і сутності конституційно-правового інституту законодавчої влади, формування інституту парламентаризму, процесу становлення і розвитку названого інституту в Україні. Особлива увага має бути приділена аналізу конституційно-правового статусу Верховної Ради України, як єдиного органу законодавчої влади, розгляду її основних функцій та повноважень, основних організаційно-правових форм діяльності.

Питання для обговорення:

1. Місце Верховної Ради України в системі органів державної влади.
2. Порядок формування, конституційний склад та структура Верховної Ради України.
3. Функції та компетенція Верховної Ради України.
4. Акти Верховної Ради України.

5. Органи Верховної Ради України.
6. Керівні посадові особи Верховної Ради України.
7. Комітети Верховної Ради України: порядок формування, повноваження.
8. Порядок роботи Верховної Ради України.

Питання для самоконтролю:

1. Яка основна функція Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини?
2. Які функції здійснюються Рахунковою палатою?
3. Які існують види законодавчого процесу?
4. Що являє собою промульгація закону?
5. Назвіть обов'язки народних депутатів України?

Практичні завдання:

1. Народний депутат України Петров зважаючи на чисельні скарги виборців щодо неправомірних дій архітектора м. Одеси Кударова під час надання ним дозволів на забудову земельних ділянок у межах міста, звернувся на сесії Верховної Ради України до архітектора з депутатським запитом. У ньому парламентар вимагав щоб посадовець припинив зловживати своїм службовим становищем та надав інформацію про всі дозволи, які були надані ним для забудови земельних ділянок у поточному році. Кударов, отримавши заявлений до нього депутатський запит, відмовився його розглядати з мотивів того, що надання відповіді на порушені питання у депутатському запиті не входить до його посадових обов'язків.

Що таке депутатський запит? Яка передбачена чинним законодавством відповідальність за його невиконання? Чи обґрунтованою є відмова у розгляді депутатського запиту архітектора м. Одеси Кударова?

2. Президент України за результатами переговорного процесу з країнами-членами ЄС, згідно з яким встановлювалися конкретні хронологічні рамки щодо вступу нашої держави до Європейського Союзу, вніс до парламенту низку законопроектів, які б врегулювали питання євроінтеграції України. Опозиційні депутатські фракції у відповідь на подані Главою держави законопроекти заявили, що питання вступу нашої держави до ЄС недостатньо урегулювати лише на законодавчому рівні. Необхідно також внести відповідні зміни до Конституції України з наступним затвердженням їх народом на всеукраїнському референдумі.

Що таке Acquis communautaire? Наскільки обґрунтованою є думка опозиційних депутатських фракцій щодо необхідності внесення змін до Конституції України у зв'язку зі вступом нашої держави до Європейського Союзу?

3. Народний депутат України Козаченко подав до Верховної Ради України проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про політичні партії в Україні». Зокрема, у ньому передбачалося запровадження проведення політичними партіями кожні два роки так званого праймерізу. На думку суб'єкта права законодавчої ініціативи зі своїм електоратом, а також буде сприяти врахуванню інтересів виборців у разі обрання членів відповідної політичної партії до представницьких органів влади.

Що таке праймеріз? У якій країні він використовується? Наскільки ефективним є його впровадження в Україні?

Нормативні акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4.04.1995 № 116/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%E2%F0>

3. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента від 10.06.1997 № 503/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/503/97>

4. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19>

5. Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 № 2790-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>

6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80>

7. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>

Рекомендована література: 6, 7, 8, 16, 20, 39, 50, 60.

Практичне заняття № 13-14 (4 год.)

Тема. Президент України.

Методичні зауваження

Під час підготовки потрібно визначити основоположні питання стосовно конституційно-правового інституту президентства, становлення і розвитку цього інституту в Україні. Особливу увагу варто приділити аналізу сутності конституційно-правового статусу Президента України, характеристиці основних функцій і повноважень Президента України, аналізу питань взаємодії Президента України із органами всіх гілок державної влади. У державному

механізмі України інститут президентства посідає особливе місце, що обумовлене його функціями і роллю у вирішенні проблем державотворення і правотворення, можливістю впливу на соціально-економічні та політичні процеси.

Питання для обговорення:

1. Місце та роль Президента України в конституційній системі органів державної влади.
2. Порядок обрання Президента України.
3. Строк повноважень Президента України, підстави і порядок дострокового припинення його повноважень.
4. Функції та повноваження Президента України.
5. Рада національної безпеки і оборони України.

Питання для самоконтролю:

1. Якими законодавчими актами регламентується порядок обрання Президента України?
2. Що являє собою відставка президента?
3. Охарактеризуйте процедуру усунення Президента України з поста у порядку імпічменту.

Практичні завдання:

1. Політична партія «Життя без обмежень» на своєму з'їзді висунула громадянина Іванова кандидатом на пост Президента України. Особливість висунання полягала у наявності у нього вродженої вади голосових зв'язок, внаслідок якої він не міг розмовляти. З оточуючими Іванов спілкувався за допомогою свого помічника, який розумів його жести. Після збору необхідного пакету документів, вони були подані висунанцем до Центральної виборчої комісії. ЦВК, розглянувши їх, відмовила Іванову у реєстрації кандидатом у Президенти України на підставі невиконання ним конституційної вимоги, встановленої для Глави держави – володіння державною мовою.

Скажіть будь ласка, чи обґрунтованою є відмова Центральної виборчої комісії у реєстрації Іванова кандидатом у Президенти України у даному разі?

2. Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову про внесення змін до Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито» від 21 січня 1993 року № 7-93. Внесення змін було обумовлено усуненням наявних суперечностей, які мали місце у положеннях Декрету КМУ. Днем пізніше Президент України зупинив дію новоприйнятої постанови Кабінету Міністрів України про внесення змін до Декрету КМУ з мотивів її невідповідності Конституції України.

Чи були у Президента України підстави для скасування постанови КМУ з мотивів її неконституційності?

3. Верховною Радою України за результатами розгляду попередньо схваленого проекту Закону України «Про внесення змін до ст.ст. 85, 106 та 116 Конституції України», було прийнято його у цілому та одразу ж направлено Президентові України. Глава держави, розглянувши поданий йому для підпису та оприлюднення закон про внесення змін до Конституції України, застосував щодо нього вето та повернув закон до Верховної Ради України для його повторного розгляду. Свою позицію Президент України аргументував тим, що внесенні зміни до Конституції України розбалансують владні відносини між парламентом, президентом та урядом.

Чи у межах своїх повноважень діяв Президент України у конкретному випадку?

Нормативні акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20>
3. Питання Адміністрації Президента України: Указ Президента України від 14.07.2014 №592/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/592/2014>
4. Про Збройні Сили України: Закон України від 6.12.1991 № 1934-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>
5. Про оборону України: Закон України від 6.12.1991 № 1932-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>
6. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
7. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5.03.1998 № 183/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80>

Рекомендована література: 6, 7, 8, 9, 17, 22, 43, 62.

Практичне заняття № 15-16 (4 год.)

Тема. Виконавча влада в Україні.

Методичні зауваження

Визначити основоположні питання щодо сутності виконавчої влади, як самостійної гілки державної влади, її функціонального призначення, конституційно-правових засад функціонування виконавчої влади в Україні. Особливу увагу варто приділити характеристиці системи органів виконавчої влади в Україні, аналізу конституційно-правового статусу Кабінету Міністрів

України, інших органів виконавчої влади України, характеристиці їх основних функцій і повноважень, аналізу питань взаємодії уряду України, інших органів виконавчої влади із Президентом України, органами різних гілок державної влади.

Питання для обговорення:

1. Система органів виконавчої влади в Україні.
2. Місце та роль Кабінету Міністрів України у системі державної влади.
3. Склад, порядок формування та підстави припинення діяльності Кабінету Міністрів України.
4. Повноваження Кабінету Міністрів України.
5. Організація роботи Кабінету Міністрів України.
6. Акти Кабінету Міністрів України.

Питання для самоконтролю:

1. Визначте, що являє собою виконавча влада, як окрема гілка державної влади в Україні?
2. Визначте порядок формування уряду України.
3. Які органи належать до системи центральних органів державної виконавчої влади?
4. Які органи належать до місцевих органів виконавчої влади?

Практичні завдання:

1. Кабінетом Міністрів України було направлено подання Президенту України з пропозицією щодо скасування акту Київської міської державної адміністрації, що суперечить Конституції України з одночасним зупиненням її дії.

Чи входить до повноважень Кабінету Міністрів України розгляд зазначеного питання? Які дії мають йти від Президента України? Чи координує Кабінет Міністрів України діяльність місцевих державних адміністрацій щодо виконання Конституції та законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, органів виконавчої влади вищого рівня, здійснення на відповідній території інших наданих місцевим державним адміністраціям повноважень?

2. Постановою Кабінету Міністрів України громадянці Тарасенко було присвоєно звання Герой України за здійснення визначного героїського вчинку. Головою Кабінету Міністрів України громадянці Тарасенко з цього приводу було вручено орден «Золота Зірка» за здійснення визначного героїського вчинку.

Чи діяв Кабінет Міністрів України та Голова Кабінету Міністрів України у межах своїх повноважень? Ким та у який спосіб призначаються державні нагороди?

Нормативні акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 року №889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
3. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
4. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9.04.1999 № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
5. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>
6. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

Рекомендована література: 1, 6, 8, 13, 14, 21, 31, 43, 49, 51, 61.

Практичне заняття № 17-18 (4 год.)

Тема. Судова влада в Україні.

Методичні зауваження

Розкрити основоположні питання, стосовно судової влади, як самостійної гілки державної влади, сутності, функціонального призначення органів судової влади, конституційно-правових засад їх функціонування в Україні. Особливу увагу варто приділити визначенню поняття, характерних ознак судової влади, характеристиці системи органів судової влади в Україні, аналізу конституційних засад побудови і функціонування судової влади в Україні, конституційно-правового статусу органів судової влади України, характеристиці їх основних функцій і повноважень, становленню органу конституційної юрисдикції в Україні, аналізу конституційно-правового статусу Конституційного Суду України як єдиного органу конституційної юрисдикції в Україні, характеристиці повноважень Конституційного Суду України, аналізу конституційних засад його функціонування, характеристиці актів Конституційного суду України в системі законодавства.

Питання для обговорення:

1. Поняття, функції та ознаки судової влади.

2. Засади правосуддя в Україні.
3. Система судів загальної юрисдикції.
4. Вища рада правосуддя: порядок формування, склад, основні функції і повноваження.
5. Конституційний Суд України, його склад та порядок формування.
6. Функції та повноваження Конституційного Суду України.
7. Форми звернення до Конституційного Суду України. Акти Конституційного Суду України.

Питання для самоконтролю:

1. Визначте, в чому полягає призначення судової влади?
2. Що являє собою правосуддя?
3. Які органи належать до системи судової влади?
4. Яке місце в системі судових органів займає Конституційний Суд України?
5. Якими законодавчими актами регулюється діяльність органів судової влади?

Практичні завдання:

1. Верховною Радою України було заслухано звіт спеціальної тимчасової слідчої комісії щодо фактів корупції у судах загальної юрисдикції. За результатами його розгляду, Верховна Рада України прийняла постанову про обов'язкову участь Голови Верховного Суду у наступному пленарному засіданні Верховної Ради України. У цій постанові також вимагалось від Голови Верховного Суду надати звіт про стан розгляду судами деяких резонансних судових справ, які пов'язані з незаконним збагаченням цілої низки суддів загальної юрисдикції.

Скажіть, будь ласка, чи зобов'язаний Голова Верховного Суду брати участь у засіданні парламенту та виконувати його вимогу щодо надання відповідного звіту?

2. Суддя Другого окружного суду міста Дніпра Н. подав заяву про бажання вступити до політичної партії «Прогрес». Здійсніть юридичний аналіз ситуації, зазначивши, які ще документи повинен подати суддя Н. для вступу до політичної партії.

Чи має право член політичної партії обіймати посаду судді?

3. На всеукраїнському референдумі, проголошений за народною ініціативою, було прийнято Закон України «Про державну мову в Україні». Сорок шість народних депутатів України побачили у ньому низку норм, які, на їхню думку, суперечать положенням Конституції України. На підставі цього вони звернулися з конституційним поданням до Конституційного Суду України щодо відповідності норм цього закону Конституції України (конституційності).

Як Ви вважаєте, чи належить до компетенції Конституційного Суду України приймати рішення щодо конституційності закону, який був прийнятий на всеукраїнському референдумі?

4. Громадянин Петренко звернувся із конституційним зверненням до Конституційного Суду України, у якому висловив клопотання надати офіційне тлумачення на предмет визначення, чи є тотожними терміни «орган державної влади», який вживається у ч. 1 ст. 5, ч. 1 ст. 13, ч. 2 ст. 19, ч. 3 ст. 32, ч. 1 ст. 38, ст. 40, ч. 2 ст. 42, ч. 2 ст. 55, ст. 56, ч. 1 ст. 71, ст. 86, п. 4 ст. 88, ч. 4 ст. 103, ч. 3 ст. 142 Конституції України та «державний орган», який відповідно закріплений у ч. 2 ст. 59 Конституції України?

Чи має право на такий предмет конституційного звернення громадянин Петренко? Якби Ви були суддею Конституційного Суду України, яким чином розтлумачили б порушене у конституційному зверненні питання?

5. Сто шістдесят чотири народних депутати України подали до Верховної Ради України проект закону України про внесення змін до Конституції України. Проектом, насамперед, передбачалося розширення прав і свобод людини та громадянина, що підлягають обмеженню, закріплених у ст. 64 Конституції України. Після реєстрації законопроекту в Апараті Верховної Ради України його було направлено до Конституційного Суду України для отримання висновку щодо відповідності даного законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України (далі по розділу Висновок Конституційного Суду України).

Що таке висновок Конституційного Суду України? Який висновок повинен ухвалили орган конституційної юрисдикції, виходячи з вище викладених фактів та обставин?

Нормативні акти до теми:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 7.06.2018 № 2447-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19>

3. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>

4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

5. Про прокуратуру: Закон України від 14.14.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

7. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 №2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>

Рекомендована література: 6, 7, 8, 9, 18, 19, 25, 28, 29, 32, 39, 48, 52, 23, 55, 56, 60.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Васильченко Г. Планування розвитку територіальних громад: навч. посіб. Київ: ВІ ЕН ЕЙ, 2015. 256 с.
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. Офіційний вісник України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
4. Конвенція про статус біженців від 28 липня 1951 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011
5. Конвенція про статус апатридів. Міжнародний договір від 28 вересня 1954 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232
6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
7. Конституційне право України: підруч. 8-е вид. перероб. та допов. Ужгород: Гельветика, 2018. 410 с.
8. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів / [Ю. Г. Барабаш та ін.]. 4-те вид., перероб. та допов. Харків: Право, 2017. 369 с.
9. Конституційне право України: прагматичний курс: навч. посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.]; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова. Одеса: Юридична література, 2017. 256 с.
10. Конституційні засади сучасного державотворення: навч. посіб. у питаннях і відповідях / Т. Є. Кагановська та ін.; за ред. Т. Є. Кагановської. Харків: Право, 2017. 303 с.
11. Костас П. Захист внутрішньо переміщених осіб відповідно до Європейської Конвенції з прав людини та інших стандартів Ради Європи: посіб. Харків: Право, 2017. 151 с.
12. Курило Л. В. Дотримання прав людини (на основі практики Європейського суду з прав людини щодо України): практ. посіб. / За заг. ред. В. К. Грищука. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 91 с.
13. Марченко В. В. Електронне урядування в органах виконавчої влади: підруч. Харків: Вид-во ХНАДУ, 2018. 291 с.
14. Моделі та методи стратегічного управління в органах виконавчої влади України: навч. посіб. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 152 с.
15. Мушенко В. В. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 227 с.
16. Нестерович В. Ф. Практикум з Конституційного права України: практ. посіб. Київ: Ліра-К, 2018. 640 с.
17. Практикум з Конституційного права: навчальний посібник / кол. авт.; за заг. ред. д.ю.н., проф. Л. Р. Наливайко. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 604 с.
18. Савич С. С., Попов А. А., Пашук Т. В. Судочинство у Європейському суді з прав людини: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2017. 163 с.
19. Селіванов А. О. Конституційне правосуддя в Україні (авторський спецкурс): навч.-метод. посіб. Харків; Київ: Логос, 2017. 91 с.
20. Совгиря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 556 с.

21. Чайковська, Н. П. Захист права людини на безпечні умови життєдіяльності: основні завдання та повноваження державних органів: навч.практ. посіб. Київ: Національна академія прокуратури України, 2017. 198 с.

22. Чижмарь К. І., Лавринович О. В. Конституція України: наук.-практ. коментар. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 290 с.

23. Ющик О. І., Бошицький Ю. Л., Риндюк В. І. Конституційні основи розвитку законодавства України: навч. посіб. Київ: Юридична думка, 2015. 155 с.

4.2 Додаткова література

24. Бучин М. А. Еволюція демократичних принципів виборів та особливості їхньої реалізації в Україні: автореф. дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.02 / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2016. 40 с.

25. Діордіца І. В. Система забезпечення кібербезпеки: сутність та призначення. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 10. С. 110–116.

26. Заїка А. А. Громадяни і негромадяни як суб'єкти принцип рівноправності. *Юридична осінь 2017 року: зб. тез доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук. конф. молодих учених (Харків, 15 липноп. 2017р.)*. Харків, 2017. С. 45–47.

27. Зайчук О. В. Проблеми набуття громадянства за законодавством Української Народної Республіки та ЗУНР. *Правова держава*. 2019. Вип. 30. С. 119-126. URL: file:///C:/Users/asus/Downloads/PrDe_2019_30_16.pdf

28. Красій М. О. Участь громадськості у протидії торгівлі людьми. *Протидія незаконній міграції та торгівлі людьми: матеріали III Міжнародного науково-практичного симпозиуму (м. Івано-Франківськ, 12-13 квітня 2019 р.)*. Івано-Франківськ, 2019. С. 70-73;

29. Красій М. О. Захист критичної інфраструктури, як один з елементів європейської безпеки. *Політика в сфері боротьби зі злочинністю: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Яремче, 12-13 вересня 2019 р.)*. Яремче, 2019. С. 272-278;

30. Красій М. О. Об'єкти національної безпеки як об'єкт конституційного права. *Правові засади організації та здійснення публічної влади: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Хмельницький, 28 лютого - 02 березня 2020 р.)*. м. Хмельницький, 2020. С. 125-127;

31. Красій М. О. Реалізація державної політики у сфері захисту прав та свобод дитини підрозділами ювенальної превенції. *Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 30 квітня 2020 р.)*. м. Кривий Ріг, 2020. С. 196-198.

32. Муртіщева А. О. Судова форма конституційно-правової відповідальності уряду в окремих державах-членах ЄС. *Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр.* Харків, 2017. Вип. 34. С. 257-267

33. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8.07.2011 № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>

34. Про закордонних українців: Закон України від 4.03.2004 № 1582-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-15>

35. Про звернення громадян: Закон України від 2.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>

36. Про імміграцію: Закон України від 7.06.2001 № 2491-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>

37. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>

38. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>
39. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18>
40. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>
41. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3.03.1998 №37/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80>
42. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5.04.2001 № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>
43. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20>
44. Про Центральну виборчу: комісію. Закон України від 30.06.2004 № 1932-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-15>
45. Про Державний реєстр виборців. Закон України від 22.02.2007 № 698-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-16>
46. Європейська конвенція про громадянство від 7 листопада 1997 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_004
47. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>
48. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>
49. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
50. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4.04.1995 № 116/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%E2%F0>
51. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9.04.1999 № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
52. Про прокуратуру: Закон України від 14.14.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
53. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
54. Плахта Д. Мас-медійний чинник у виборчому процесі (уроки президентських виборів у США 2016 р. в контексті українських реалій). *Теле- та радіожурналістика*. 2019. Випуск 18. С. 284-291. URL: file:///C:/Users/asus/Downloads/Tir_2019_18_37.pdf
55. Руденко М. В., Шайгуро О. П. Новий судоустрій України: проблеми правового регулювання. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2018. Випуск 25. С. 9-13.
56. Софінська І. Д. Людиноцентризм у громадянстві (на підставі рішень Європейського суду з прав людини). *Альманах права*. 2017. Вип. 8. С. 386-389. URL: file:///C:/Users/asus/Downloads/ap_2017_8_97.pdf
57. Суржинський М. І. Громадянство Європейського Союзу: проблеми визначення. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 86-89. URL: file:///C:/Users/asus/Downloads/Chkup_2018_3_21.pdf

4.3 Інформаційні ресурси в Інтернеті

58. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
59. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>
60. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
61. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України «Урядовий портал». URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
62. Офіційний сайт Президента України «Офіційне інтернет-представництво». URL: <https://www.president.gov.ua/>

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ
ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗДАЧІ ЕКЗАМЕНУ З ДИСЦИПЛІНИ
«КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО»

1. Конституційне право як галузь національного права.
2. Предмет і метод галузі конституційного права України.
3. Поняття та види конституційно-правових інститутів.
4. Конституційно-правові норми: поняття, види та структура.
5. Поняття та склад конституційно-правових відносин.
6. Конституційно-правова відповідальність та її особливості.
7. Поняття джерел конституційного права. Джерела конституційного права України.
8. Конституційне право як юридична наука.
9. Конституційне право України як навчальна дисципліна.
10. Поняття конституції, її сутність та функції.
11. Порядок внесення змін до Конституції України.
12. Засади конституційного ладу в Україні.
13. Народ – носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні.
14. Конституційне закріплення форми правління Української держави.
15. Україна – унітарна держава.
16. Україна – демократична правова держава.
17. Державна мова в Україні.
18. Державна символіка України.
19. Правовий статус людини і громадянина як інститут конституційного права.
20. Принципи правового статусу особи в Україні.
21. Громадянство України: поняття, ознаки, принципи.
22. Припинення громадянства України. Повноваження державних органів, які беруть участь у вирішенні питань громадянства.
23. Особисті права та свободи людини і громадянина в Україні.
24. Політичні права і свободи людини і громадянина в Україні.
25. Соціально-економічні та культурні права людини і громадянина.
26. Конституційні обов'язки людини і громадянина.
27. Права та свободи людини і громадянина в умовах надзвичайного стану.
28. Гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні.
29. Забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.
30. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні
31. Поняття та суть безпосередньої демократії, її форми.
32. Форми здійснення народовладдя в Україні.
33. Принципи виборчого права.
34. Види виборів та виборчих систем.
35. Виборчий процес і його стадії.

36. Конституційно-правові основи референдної демократії в Україні.
37. Поняття і види референдумів в Україні.
38. Предмет референдуму. Принципи і порядок проведення референдумів в Україні.
39. Конституційна система державних органів України. Принципи їх організації та діяльності.
40. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні.
41. Склад та структура Верховної Ради України.
42. Функції, повноваження та форми діяльності Верховної Ради України.
43. Поняття правового статусу народного депутата України.
44. Конституційне закріплення порядку набуття та припинення повноважень народного депутата України.
45. Конституційно-правові гарантії діяльності народних депутатів.
46. Акти Верховної Ради України.
47. Органи Верховної Ради України.
48. Керівні посадові особи Верховної Ради України.
49. Комітети Верховної Ради України: порядок формування, повноваження.
50. Законодавчий процес в Україні та його стадії.
51. Загальна характеристика конституційно-правового статусу Президента України.
52. Порядок обрання Президента України та вступу його на пост.
53. Функції та компетенція Президента України. Акти Президента України.
54. Правовий статус Ради національної безпеки і оборони України.
55. Відповідальність Президента України.
56. Поняття виконавчої влади і система її органів в Україні.
57. Кабінет Міністрів України – вищий орган у системі органів виконавчої влади, його склад, порядок формування та підстави припинення діяльності.
58. Функції та повноваження Кабінету Міністрів України.
59. Організація роботи Кабінету Міністрів України. Акти уряду.
60. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади.
61. Судова влада в системі державної влади в Україні.
62. Засади правосуддя в Україні.
63. Система судів загальної юрисдикції, їх функції та повноваження.
64. Конституційно-правовий статус суддів України.
65. Вища рада правосуддя: склад, порядок формування, функції і повноваження.
66. Конституційний Суд України, його склад та порядок формування.

Навчальне видання

Красій М.О.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

*Методичні вказівки для підготовки до
практичних занять*

*для студентів I курсу
ступеня вищої освіти «бакалавр»*

*Галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування*

Підписано до друку 3.07.2020.

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.

Гарнітура "Times New Roman". Ум. друк арк. 9,3

Наклад 300 пр. Зам. № 95 від 3.07.2020.